

МАЪНАВИЙ ТАРҒИБОТ-ТАШВИҚОТ – 1) муайян гуруҳ, миллат, жамият, ирқ, этник гуруҳ, ҳудуд халқларига маънавий т. ва тамойилларни сингдиришга қаратилган тизимли ва мақсадли маър-й фаолиятни ифодалайдиган жараён; 2) юртимиздаги турли миллат, ижтимоий тоифа, касбу корга мансуб бўлган кишиларни маънавий тажовузлардан огоҳликка чорлаш, мавжуд хавф ва таҳдидларнинг моҳиятини англаб етиш, улар ҳақида жамоатчилик фикрини шакллантириш, энг муҳими, миллий ғоя асосида халқни бирлаштириш, жипслаштириш, ёш авлод онги ва қалбида эзгу ғояларга садоқат туйғуларини тарбиялашга қаратилган усул ва амалий ҳаракатлар мажмуини англатадиган т. Одамлар қалби ва онгида ана шундай инсоний туйғулар қарор топиши, жамиятда олижаноб фазилатлар устувор бўлишида М.т.т. муҳим аҳамиятга эга. М.т.т. аслида таълим-тарбиянинг муҳим кўринишидир. “Тарғибот” атамасининг ўзагини “рағбат” сўзи ташкил этгани боис, у инсонни бирор ҳаракатга рағбатлантиришни назарда тутди. “Ташвиқот” т.сининг ўзаги эса “шавқ” сўзидан олинган бўлиб, у кишида бирор нарсага шавқ, ишонч туйғуларини уйғотишга йўналтирилган. Демак, тарғибот-ташвиқотдан кўзланган асосий мақсад – нафақат билим орттириш, балки кишини бирор-бир хатти-ҳаракатга ундашдан иборат. Кишилар онгини эски тузум асоратларидан халос этиш, улар қалбига янгича тафаккур, янги ғояларни сингдириш узоқ давом этадиган жараёндир. М.т.т.нинг икки анъанавий йўли мавжуд. Биринчиси – инсоний фазилатларни улуғлаш, юксак маъ-ятли кишилар ҳаёти ва фаолиятини таърифлаш, уларни ибрат, намуна қилиб кўрсатиш орқали кечади. Иккинчи йўл эса иллатларни қоралаш, улардан халос бўлишга даъват, тарғиб-ташвиқ орқали амалга ошади. Бу восита биринчисига нисбатан самаралироқ. Ш. саб. ҳам эришилган ютуқларни холисона эътироф этиб, йўл қўйилган камчиликлар танқидий н.назардан баҳоланиши лозим. Жамиятни маънавий янгилашдан кўзланган бош мақсад – юрт тинчлиги, Ватан равнақи, халқ эркинлиги ва фаровонлигига эришиш, комил инсонни тарбиялаш, ижтимоий ҳамкорлик ва миллатлараро тотувлик, динлараро бағрикенглик каби қатор муҳим масалалардан иборат. Ушбу бунёдкор ғоялар онги ва қалбига сингдирилган жисмоний ва маънавий соғлом авлодни вояга етказиш эса бир йиллик ёки ўн йиллик иш эмас, бунга ҳатто бир авлод умри ҳам камлик қилади. Буни англаб етмаслик, қандайдир хомхаёллар билан енгил-елпи тарғибот-ташвиқот юритиш кўзда тутилган катта мақсадларни обрўсизлантириб қўяди. Баркамол фарзанд соғлом оилавий муҳитда вояга етади. Бунга эришиш учун – биринчи навбатда, маънавий тарғибот-ташвиқот ишларини ота-оналар онги, уларнинг фарзандларига бўлган муносабат ини ўзгартиришга йўналтирмоқ лозим. М.т.т.да улуғ аждодларимизнинг ҳаёт йўли, қолдирган меросини бир ёқламаликка берилмай, тўғри ва ҳаққоний акс эттирмоғимиз даркор. Лекин, бунда фақат ўтмишдаги сиймолар билан чекланиб қолмай, бугунги кун қаҳрамонлари, илғор замондошларимиздан ўрнак олиш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Токи, улар ёшлар учун том маънода ибрат намунаси бўлсин. Чунки, тарғибот-ташвиқотда фақат ўтмишдан мисол келтириш билан чекланиб қолинса, бу – кечаги кун билан яшаш бўлади. Маънавий тарғибот-ташвиқот

борасида эски даврдан қолган қуруқ, сийқаси чиққан ваъзхонликдан воз кечиб, юрт бугун бошидан кечираётган мураккаб ва машаққатли ҳаёт ҳақиқатига таяниб, жамоатчилик фикрини шакллантиришнинг энг замонавий, таъсирчан усул-услугларидан фойдаланган ҳолда иш олиб боришни ҳаётнинг ўзи талаб қилмоқда. Ш.саб. ҳам маъ-ят тарғиботчилари, ижтимоий соҳа олимлари, мутахассислар, илғор фикрли зиёлилар миллий ғоянинг асосий мақсадларини халққа содда, ҳаққоний, тушунарли тарзда ифодалаб беришлари муҳим аҳамиятга эга. Бунинг учун нима, қандай тарғиб қилишни аниқ ва пухта тасаввур этмоқ маънавий озик нимадан иборат бўлишини, уни одамлар онгига қай тариқа етказиш усуллариини ишлаб чиқмоқ даркор. Маънавий озикнинг мезони ҳақиқат ва фақат ҳақиқат бўлиши зарур. Яъни, халққа бор ҳақиқатни очиқ айтиб, шунга кўндириш, ишончини қозониш ва шу асосда уни янги марраларга интилишга рағбатлантирилади. Ҳар қандай тарбияда, ҳатто юксак ривожланган демократик тарбия тизимида ҳам озми-кўпми бажарилиши шарт бўлган белгилар мавжуд. Мас., бола гўдаклигидан бирор эзгу фазилатга ўргатилмаса, керак бўлса, мажбур қилинмаса, юз-кўлини ювмаслик, катталар гапини бўлиш сингари қусурлар унга одат бўлиб қолади. Халқимизга азалдан хос бўлиб келган андиша, ота-онага ҳурмат, илм-маърифатга интилиш каби олижаноб фазилатлар ҳам ўз-ўзидан шаклланиб қолмайди. М.т.т. ишларида ҳар бир ихтисос, ҳар бир йўналиш бўйича мутахассислардан фойдаланиш керак. Шундагина ҳар бир кўрсатув, эшиттириш, маъруза, маън-й-маъ-й тадбирлар мазмун-моҳияти билан одамлар қалбига ва онгига етиб боради. Маъ-ят тарғиботи ўткинчи, мавсумий ҳолга айланиб қолмаслиги ҳам лозим. Бугунги мураккаб маънавий жараёнларни илмий-амалий жиҳатдан атрофлича таҳлил қилиш ва баҳолаш, уларнинг устувор йўналишларини, кимга ва нимага қарши қаратилганлигини аниқлаш, аҳоли турли қатламларига таъсирини ўрганиш, маънавий тажовузлар моҳиятини очиб бериш алоҳида аҳамият касб этмоқда. Фақат ана шундай асосда аҳоли, айниқса, ёшларни ўз фикрига эга, маънавий тажовузларга қарши собит тура олишга қодир, иродали, фидойи, ватанпарвар инсонлар этиб тарбиялашга эришиш мумкин. Маън-й-маъ-й тарғибот ишларининг таъсирчанлигини таъминлайдиган замонавий информацион ва компьютер технологияларини кенг жорий этиш, жамият маънавий иммунитетини кучайтиришга қаратилган самарали усул-услугларни ишлаб чиқиш, давлат ва жамоат ташкилотлари ҳамда тарғиботчи-ташвиқотчилар учун тегишли тавсия ва қўлланмаларни тайёрлаш бу борадаги муҳим вазифалар таркибига киради. М.т.т.да кенг қамровлилик, узлуксизлик, босқичма-босқичлик, меъёрийлик, шахсий ибрат сингари ташкилий тамойилларга амал қилинган тақдирдагина кўзланган самарага эришиш мумкин.